

EPHESZOSZI
XENOPHÓN

1490
Anthia
és Habrokomész

FORDÍTOTTA
KÁRPÁTY CSILLA

MAGYAR HELIKON/1975

Élt Epheszosban egy férfi, a város előkelőinek színe-javából, a neve Lükomédész volt. Ennek a Lükomédésznek szintén városabeli asszonyától, Themisztótól fia született, Habrokomész – a szépség oly csodás remeke, amilyen sem Ióniában, sem más földön nem termett még soha. Habrokomész szépsége napról napra mindegyre csak nőttön-nőtt, s a testi szépséggel együtt virultak ki benne a lelki javak is. Mert mindenfajta tanulmánnyal foglalatoskodott: a művészet különféle ágait is művelte, meg a vadászat, a lovaglás, a fegyverforgatás is szokásos gyakorlatai közé tartozott. Körtül is rajongták őt az epheszoszbeliek, meg a többi Ázsialakó, s mind azt remélte, hogy kiváló polgár válik majd belőle. Úgy csüngtek a gyermekifjún, mint egy istenen, sőt egyesek még térdre is borultak előtte, ha meglátták, s imát rebegtek hozzá. Fennhézózává vált ettől a gyermekifjútól, s kevélyé lelki érényeire – de még sokkal inkább testi szépségére. Mindent megvetett és alacsonyabb rendűnek tartott, amit csak mások szépnek láttak, s azt gondolta, semmi sem méltó rá, hogy egy Habrokomész megnézzé vagy meghallgassa. Ha egy szép fiúról vagy csinos lányról hallott, kinevette a hírözökat, hogy nem tudják: az egyedi szépség ő maga. Még Erósz sem tartotta istennek, sőt mindenestül elvetette, semmi se becsülte.

– Soha senki nem esnék szerelembe – úgymond –, és nem is hódolna meg ennek az istennek, ha ő maga is nem akarná.

Ha valahol Erósz szentélyét vagy szobrocskáját látta, kinevette, s mindenképp szebbnek tartotta magát Erósz-

nál. És ez így is volt, mert ahol csak Habrokomészt megpillantották, nem akadt többé szobor, melyet szépnek tartottak, sem festmény, melyet dicsérgettek volna.

II

Megharagudott érte Erősz, mert diadalra sóvár isten ő, s a kevélyek iránt könyörtelen. Cselt szótt ezért a gyermekifjú ellen; csakhogy még az isten is úgy látta, nehezen lehet őt lépre csalni. Felfegyverkezett tehát, s minden szerelmi varázshatalmát magára öltve indult rohamra Habrokomész ellen.

Éppen a helybeli Artemisz-ünnepet ülték, s a városból a templom felé vonult a nép, hét stadionnyi ez a távolság. Az ünnepi menetben részt kellett vennie a környék valamennyi szüzének, pompásan felékesítve, s a Habrokomész-korabeli ifjú legényeknek is. Tizenhat éves volt ő maga, legénysorba került már, s élén járt az ünnepi menetnek. Nagy sokaság sereglett össze a látványra, számos helybeli és számos idegen is, mert az volt a szokás, hogy ezen a közös ünnepen választottak vőlegényt a szüzeknek, feleséget az ifjaknak. Sorra vonult fel az ünnepi menet: elől a szent tárgyak, szurokfáklák, kosarak, füstölőszerrek; utánuk a lovak és kutyák, majd a fegyverek, melyek közt akadt néhány hadifegyver, de javarészt inkább vadászeszközök voltak. A szüzek mindegyike szerelmese tetszésére volt felékesítve. Soraik élén Anthia haladt, Megamédész és Euippé latos volt, szinte elhomályosította a többi szüzét. Tizen-négy esztendőt számlált, termete szépségtől virult, viseletének pompája csak még fokozta báját. Szóke haja egyik felét koszorúba fonta, másik fele szabadon leomlott, és meg-meglibbent a szellő fuvallatára. Szeme tüzes volt: ra-

gyógó gyereklány-szem, de tiszteletet parancsoló szemérmes szűz tekintet is már. Viselete térdig érő, övvel leszorított bíbor köntös, mely karján végig leomlott; őzbőr bordította, vállán puzdra függött, fegyverzetül fíjat és hajító-dárdát viselt, s vadászkutyák követték. Az epheszosziak megpillantva őt a templom közelében, eddig is akárhányszor térdre borultak előtte, miként csak Artemisz előtt. Ez alkalommal is, ahogy megpillantotta a tömeg, kiáltásokban tört ki, s többféle vélemény is elhangzott láttára.

– Íme, az istennő! – kiáltották egyesek ámulatba esve.

– Nem, ez másvalaki, csak a maga képmására alakította őt az istennő! – mondották mások.

De mindnyájan imát rebegettek hozzá, térdre borultak, és boldognak neveztek az ő szüleit. Aki csak látta, fennhangon dicsérte a szép Anthiát. S amint tovahaladt a szüzek serege, másról sem folyt a szó, csak Anthiáról. De mihelyt megjelent Habrokomész az ifjak élén, attól fogva, bármily szépek voltak is a szüzek, Habrokomész láttán mindenki elfeledkezett róluk, csakis órá fordította tekintetét, a látványtól ámultan kiáltva fel:

– Be szép is Habrokomész! Szépségben nincsen párja, az isten képmása ő!

Sőt, egyesek még azt is hozzáfűzték:

– Micsoda pár lenne Habrokomészből és Anthiából!

Ez volt Erősz mesterkedésének előjátéka. Mindkettőjüknek hamar a fülébe jutott, milyen tetszést aratott a másik. És Anthia látni kívánta Habrokomészt, s a szerelmet addig nem ismerő Habrokomész is látni akarta Anthiát.

III

Amint a körmenet célhoz ért, s az egész tömeg a templomba tódult áldozatra, a körmenet rendje is felbomlott: fér-

fiak és nők, ifjak és szüzek egy csomóba verődtek. Ekkor pillantották meg egymást, és rabul ejtette Anthia szívét Habrokomész, és legyőzte Habrokomészt Erősz. Szüntenül a lányra szegezte s le nem tudta róla venni a szemét, bárhogyan akarta is, úgy leigázta őt az isten. De keservesen gyöttrődött Anthia is: kerekre tárult szemén keresztül belé- szüremlett Habrokomész szépsége, s ő magába szívta, már a szűzi illemmel sem törődve többé. Mert úgy csevegett, hogy hallja Habrokomész, s lemeztelenítette testét egy darabon, amennyire csak lehetett, hogy lássa Habrokomész. Az meg átadta magát a látványnak, s máris az isten rabja volt.

Amikor aztán bemutatták az áldozatot, búsan váltak el egymástól, szomorkodva a hamar bekövetkezett válás miatt. És egymás látására sóváran vissza-visszaforodtak, meg-megálltak, ezer ürügyet leve a késlekedésre. Mindketten otthonukba tértek, s csak akkor ébredtek rá, miféle bűbánatot epezzik őket. Gondolatban viszonylátrák egymást, s lánggra lobbant bennük a szerelem. Ami még hátra volt a napból, csak nőtön-növelte vágyukat, s amint álomra hajtották fejüket, csóstitül szakadt rájuk a szenvedés, oly fékezhetetlené vált bennük a szerelem.

IV

Habrokomész haját tépve, ruháját szaggatva sirt-ríft:

– Jaj, micsoda csapás! Mi történik velem, boldogtalanul? A mostanáig férfias Habrokomész, Erősz becsmerlője, aki csak ócsárolta az istent, foglyul esett, legyőzve hevet, s egy szüzet kényszerül szolgálni! Úgy tetszik immár, van, aki szebb még nálam is... és istennek szólítottam Erősz. Minden porcikámban férfiatlan és hitvány ember, én! Hát nincs már bennem erő? Nincs büszkeség? Többé nem le-

szek szebb Erősznél? Most kell legyőznöm ezt a semmi istent! Hogy szépséges a szűz lány? Hát aztán! Csak a szemnek szép Anthia, Habrokomész, de ha akarod, nekem magadnak nem. Ez legyen hát a döntő szavam: sohasem lesz úrrá fölöttem Erősz!

Igy beszélt, de az isten még hevesebben rontott neki, és összevissza cibálta, bárhogyan ellenszegült, s agyongyöttrötte, bárhogyan tiltakozott is. Nem tudván túrni tovább, földre vetette magát, és felkiáltott:

– Legyőztél, Erősz! Büszke diadaloslopot állíthatasz, mert győzelmet arattál a szűzies Habrokomész fölött! Kegyedet koldulom. Mentsd meg hát a hozzád menekvőt, mindenség ura! Ne nézz keresztül rajtam, s ne állj nagyon is heves bosszút vakmerőségemért! Nem ismertem még, Erősz, a te hatalmat, amikor úgy kevélykedtem. De most add nekem Anthiát! Ne csak könyörtelen légy az el- lened szegülő iránt, de légy jótevő istene is a legyőzöttnek!

Igy beszélt, de Erősz haragudott még, s dölyfösségéért kegyetlen bosszút forralt Habrokomész ellen.

Közben keservesen gyöttrődött Anthia is, s noha már alig tudta elviselni, erőt vett magán, s igyekezett eltitkolni baját környezete előtt.

– Mi történik velem, boldogtalanul? – siránkozott. – Szűz leány létemre szerelmes vagyok, koromhoz képest ily korán, s valami furcsa, gyereklányhoz nem illő bánatot érzek. Rajongok Habrokomészt, aki szép, de gőgös is fölöttébb. És mi szab majd határt e szenvedélynek, és mi vet majd véget e bajnak? Szeretlenül heves az én szerel- mesem, én meg szűz leány vagyok, akit őriznek. Kitől kaphatok segítséget? Kinek beszélhetem el mindezt? És Habrokomészt hol láthatom viszont?

Egész éjszaka így siránkoztak mindketten, s' egymás képe lebegett szemük előtt, képzeletben ki-ki újjá mintázta a másik arcát. És amint megvirradt, Habrokomsz ment a mindennapi testgyakorlásra, a szűz leány pedig ment a szokásos istentiszteletre. Testük elcsigázott volt az elmúlt éjszakától, tekintetük csüggedt, arcuk színe sápadt.

Így ment ez, s minden maradt köztük emnyiben. Napokat töltöttek az istennő templomában egymást bámulva, de egyikük sem merte megvallani az igazat a másiknak félénk szegyelettségében. Legfeljebb annyi történt, hogy Habrokomsz fel-felsőhajtott olykor, könnyezett és imádkozott, siránkozón, a lány meg csak hallgatta. Anthia is ugyanúgy szenvedett, csakhogy őt még sokkal súlyosabban sanyargatta sorsa, mert ha meglátta, hogy más szüzek vagy asszonyok pillantanak szerelmésére – márpedig mindenki megnézte Habrokomszt –, szemlátomást elszomorodott, tartott tőle, hogy a többiek homályba borítják őt. Imádkozni együtt imádkoztak az istennőhöz, s noha titkolták, ugyanazért könyörögtek mindketten.

Idők múltán az ifjú nem állta már többé a sarat, teste teljesen leromlott, lelke összeroppant. Lükomédész és Themiszót nagy riadalom fogta el. Nem tudták, mi történt Habrokomszszal, de megrémültek attól, amit láttak. Hasonló gondba esett Megamédész és Euippé is Anthia miatt; látták, hogy szépsége hervadozik, de balsorsának oka nem volt világos előttük. Végül jósokat és papokat hívatnak Anthiához, hogy bajára gyógyírt leljenek. Azok el is jöttek, s a füstáldozatok meg a különféle itáláldozatok mellé bárbar rálvasó igéket duruzsoltak, mint mondták, bizonyos ártó szellemek kiengesztelésére. A baj az alvilági istenektől ered – erősítették.

Lükomédész házában is egymást érték az áldozatok és

imák Habrokomszért. De semmiféle gyógyír nem akadt egyikük bajára sem, sőt még jobban fellobbant bennük a szerelem. Betegen feküdtek mind a ketten, igen kétségess állapotban; szinte a halálukat várták már, s mégsem tudták kitalálni, mi a bajuk. A két apa végül is jóslatkeróket küldött az isten jósszékeéhez, hogy tudakozódjanak a betegség oka s a gyógyulás módja felől.

VI

Csekély a távolság a kolophonai Apollón szentélye és Ephesosz között: nyolcvan stadionnyi tengeri út csupán. Amint a két fél küldöttei odaérkeztek, igaz jósigét kértek az istentől. Egyazon céllal mentek oda, s így az isten is egybehangzó jóslatot adott mindkettőjüknek e versbe foglalt szavakkal:

Tudni kívánod, a bajt mi okozta, mi vetheti végét?

Mindkettő baja egy, s ebből jön majdan a gyógyír.

Am iszonyú gyötrelmeiket látom s veszedelmiük:

mindkettő menekül, s a kalózok kergetik őket,

s tengeri rablóknak szívlődnék rabkötelekén,

s násszkenetjük a sár öle lesz meg a tisz, az emésztő.

Am szabadítottjuk, szent Iszisz elé ha lerakják

Nílus habjainak partjára busás adományuk,

végül a kínok után virradnak boldog időkre.

VII

Ahogy a jóslatot hírül vitték Ephesoszba, az apák megavaroztak; sejtelmük sem volt róla, mi is lehet ez a veszedelem. Nem tudták megfejteni az isten jósszavát, sem azt, miféle betegség, miféle menekülés, miféle rabkötelek,

miféle sírverem, miféle folyó, miféle isteni segítség foroghat szobán. Sok töprengés után úgy döntöttek azért, hogy enyhítenek a jóslaton, amennyire csak lehet, s összeházasítják gyermekeiket, ha már az isten is úgy akarja – ők legalábbis ezt hámozták ki a jósigékből. Így döntöttek tehát, s elhatározták, hogy a menyegző után is időre elküldik őket világot látni.

Máris telj lett a város vigadozókkal, mindenütt koszorúk meg koszorúk, mindenütt csak a készülő nászról beszéltek. Ki-ki boldognak mondogatta az ifjat, hogy ilyen feleséget visz haza, s a lányt, hogy ilyen ifjúval osztja meg nászágyát. Habrokomész pedig, amint tudomást szerzett a nászatról és a nászról, szerfölött megörült, hogy övé lesz Anthia, s egy szikrányit sem riasztották el a jóvendölések, sőt minden veszedelem eltörpült szemében a pillanat öröme mellett. Éppígy örült Anthia is, hogy övé lesz Habrokomész. Rá sem hederített, miféle menekülés, miféle balsors is fenyegeti, hiszen minden eljövendő bajban Habrokomész lesz a vigasza.

VIII

Amint elkövetkezett a menyegző ideje, éjjeli ünnepet ültek, ezernyi áldozattal tisztelve meg az istennőt. S miután mindez lezajlott, és leszállt az éjszaka – Habrokomésznek meg Anthiának ólomlábon járt az idő –, elvezették a szüzet nászszobájára felé, fákllyafénnyel, menyegzői dalok, jókívánások közepette, s a szobában a nászágyra fektették. A nászszobát pedig jó előre berendezték számukra. Bíbortakarók fedték az aranytívű ágyat, s hímzett babülóni sátor borult az ágy fölé. A sátorra hímzeve játszadozó Erószok: némelyek Apinodité körül szorgoskodtak – mert az istennő képét is ráhímézték –, mások verébfogaton nyargaltak,

a többiek meg koszorút fontak, s a virágot hordták. Ez volt a sátor egyik oldalán. A másikon meg Arész, de nem fégyveresen, hanem szerelmese, Aphrodité tiszteletere fölékesítve: koszorúsan, könnyű köpenyegben. Erósz mutatta neki az utat, égő lámpással a kezében. Ez alá a sátor alá fektették le Anthiát Habrokomész mellé, s az ajtoszárnyakat becsukták.

IX

Bar mindkettőjüket egyazon szenvedély rohanta meg, nem tudtak sem szót váltani, sem egymás szemébe nézni. Csak fektütek gyönyörtől ernyedten, félénken, szemérmesen, pihegve. Borzongott a testük, reszketett a lelkük. Végül is Habrokomész felocsúdott, magához ölelte Anthiát, a lány meg könnyezett; lelkéből fakadtak a könnyek, epekedését jelezték.

– Várva várt éjszaka! – sóhajtott Habrokomész. – Mily nehezen is nyertelek el, mily sok éjszakát is töltöttem előbb boldogtalanul! Te napvilágnál drágább szűz, te legboldogabb, akit valaha is emlegettek! Szerelmesed a te férjed lett, s adják az istenek, hogy övele élj és halj, mint erényes asszony!

Így szólt és megcsókolta, s felfogva könnyeit úgy érezte, minden nektárnál édesebbek ezek a könnyek, s minden gyógyírnál erősebbek a bánat ellen. Anthia pedig röpké köszöntés után megszólalt:

– Hát igazán szépek találász, Habrokomész? S ha elho-mályosít is a te szépséged, azért mégiscsak tetszem neked? Te anyámasszony katonája! Mennyit késlekedtél máris a szerelmemmel! Mennyi időt elpazaroltál! A magam győrelmeiből tudom, mit szenvedhetél te is. De lásd: fogd fel könnyeimet, szép hajad szívja magába szerelmi bájtalként,

s egymással összefonódva egyesüljünk, kettőnk könnyeivel itassuk át koszorúinkat is, hogy őket is áthassa szerelmünk!

Igy szólt, és végigcsókolta az ifjú arcát, saját szemét pedig egészen beborította az ifjú hajával. Aztán leszedte koszorúját, és ajkát csókkal a másik ajkára tapasztotta, s ajkaikon keresztül minden gondolatuk egymás lelkébe áramlott. Végigcsókolta Habrokomész szemét, azt mondta:

– Ti szemek, kik oly gyakran elbúsítottatok! Ti szemek, kik először szúrtatok tövist a szívembe, akkor még gőgösekké voltatok, most már szerelmesen néztek! Szépen szolgáltatok engem, szépen elvezettétek szerelmemet Habrokomész szívébe. Ezért elbortítalak csókkal titeket, s hozzátok érintem a magam két szemét, Habrokomész szolgálóját. Mindig csak engem néztek, és se Habrokomész előtt ne mutassatok szépnékválaki mást, se énelőttem ne lássék daliásnak másvalaki! Tiétek a lelkünk, ti gyújtottátok lángra; őrizzétek is meg mindig ugyanolyannak!

Igy szólt, és összefonódva elcsöndesültek, s először izlelték meg Aphrodité gyönyörét. És egész éjszaka azon versengtek becsavágyón, melyikük tüzeesebb szerető.

X

Ahogy megvirradt, fölkeltek, sokkal vidámabban és sokkal bizakodóbban – hiszen megkapták egymástól a rég sóvárgott boldogságot. Űnnep volt számukra az egész élet, vigadózással teltek a napok, s már-már megfélemedtek a jóslattól. De nem feledkezett meg róluk a sors, s az isten sem aludt, aki ezt a sorsot rájuk rótta. Kis idő múltán az apák elérkezettnek látták az időt, hogy útra bocsássák őket városukból, ahogyan elhatározták, hadd lássanak más földet, más városokat, s amennyire csak lehet, enyhítsék meg az isten jósszávét, elhagyva Epheszoszt egy időre. Elkészítet-

I4

tek hát mindent az útra: egy nagy hajót indulásra kész hajósokkal, s a hajóba felhalmozták, amire csak szükségük volt, sok pompás ruhát, aranyat-ezüstöt, meg élelmet is pazar bőségben. Indulás előtt áldozatokkal tisztelték Artemiszt, imát mondott az egész nép, s valamennyien könnyeztek, mintha csak közös gyermekeiktől válnának meg. Az útra kész hajónak Egyiptom felé kellett kifutnia.

Amikor az indulás napja elérkezett, számos házbeli rab-szolgá, számos szolgáló felszállt velük, s amint a hajó vitorlát bontott, az epheszosziak tömegesen összecsofódulva vettek búcsút tőlük, fáklyákkal és áldozati tárgyakkal. Eközben Lükomédész és Themiszto egyszerűen visszaemlékezett mindenre: a jóslatra, fiúkra, az utazásra, és nekikese-redeve a földre roskadtak. Megamédész és Euippé, noha éppúgy szenvedett, bátrabb volt mégis, s a jövendőlések végső szavára tekintett.

De ime, máris felhangzott a hajósok lárámája, a tatköteleket eloldozták, a kormányos elfoglalta helyét, s a hajó továbbment. Összevegyült a sok kiáltás, szárazföldieké s tengerre szálltaké.

– Legdrágább gyermekeink! – kiáltották a partron maradtak. – Viszontlátmak-e még benneteket születek?

– Drága születeink! – búcsúztak a hajóra szálltak. – Megtalálunk-e még valaha titeket?

Volt sírás és jajgatás, ki-ki nevében szólította családtagjait, egymás emlékezetébe vésvé a neveket. Megamédész áldozati csészét vett kezébe, s italáldozatot öntve imát mondott, úgy, hogy a hajón is hallják:

– Gyermekeim! – fohászzkodott. – Mindenekelőtt boldogok legyetek, s kerüljétek el a jóslat hirdette szörnyűségek, hogy jó egészségben fogadhassanak majd az epheszosziak, s hogy visszatérhesetek szeretett szülőföldre! De ha másként esnék, tudjátok meg, azt mi sem élünk túl! Mert viszonttagságos, de kényszerű útra küldünk titeket.

15

Még tovább is beszélt volna, de szavait elfojtották feltörő könnyei. A szülők visszatértek hát a városba, a sokaság pedig buzgón bátorígtatta őket. Habrokomész és Anthia egymást átölelve hevert, hamarjában sok mindent végig-gondolva. Síratták szüleiket, gyötörte őket a honvágy, ret-tegtek a jóslattól, gyanakvón néztek az utazás elebe. Csak az vigasztalta őket minden bajukban, hogy együtt tehetik meg a hajóutat.

Kedvező széllel röptültek aznap, meg is tették a kiszabott utat, s elértek Szamoszig, Héra szent szigetéig. Itt bemu-tatták áldozatukat, lakomát rögtönöztek, és hosszas imád-kozás után, mikor beköszöntött az éjszaka, tengerre száll-tak újra. Kedvező széllel siklott tova a hajó. Ki nem fogy-tak a beszédből:

– Vájon megadja-e nekünk az isten, hogy együtt éljük le életünket?

Habrokomész erre fenyegető sorsára gondolva, mely só-hajttással így felelt:

– Anthia, te életemnél is kedvesebb, a legszelebb volna úgymond élni egymással, megszabadulva a véstől. De ha úgy hozza a sors, hogy valami baj esnék velünk, s el kellene szakadnunk egymástól valamiképpen, esküdjünk meg, leg-drágább kincsem: te, hogy megörzöd nekem tisztaságot, és más férfit nem tűrsz meg magad mellett, én pedig, hogy nem hálok más asszonnyal soha!

Ennek hallatára hangosan felzokogott Anthia, s így szólt:
– Hogyan is képzeled, Habrokomészem, hogy valaha is férfit, másra tekintek, ha meg kell válnom tőled? Én, aki még élni sem tudnék nélküled! Igen, esküszöm neked ősi istennőnkre, a nagy epheszoszi Artemiszre, s a tengerre, melyen átkelünk, s az istenre, aki oly szépen egymásba bolondított minket, hogy én sem nem élek, sem a napot

meg nem látom többé, ha csak egy kis időre is elszakítá-nának tetőled.

Így beszélt Anthia; és Habrokomész is megesküdt, az alkalom pedig csak még félelmetesebbé tette esküjüket.

Eközben elhaladt a hajó Kósz és Knidosz mentén, s már szemükbe tűnt Rhodosz szép nagy szigete. Itt mindenképp horgonyt kellett vetniük, hogy ivóvizet merítsenek, és ki-pihenjék magukat, mondták a hajósok, mielőtt nekigyűr-kőznének az előtűnik álló hosszú tengeri útnak.

XII

Horgonyt vetett hát Rhodoszon a hajó, s a hajósok partra szállingóztak. Kiszállt Habrokomész is, kézen fogva Anthiát. Mind egy szálíg összecsődtül Rhodosz népe, elámulva a fiatalok szépségén. S aki csak látta őket, egy sem akadt, hogy szó nélkül ment volna el mellettük. Egyesek földön járó isteneknek tartották őket, mások térdre borulva ese-deztek hozzájuk. Villámgyorsan terjedt Habrokomész és Anthia neve városszerte. Nyilvánosan imádkoztak hozzá-juk, ezernyi áldozattal áldoztak nekik, s földönjárásuk örö-mére ünnepet ültek. Ők pedig tüzetesen végigszemlélték a várost, s egy színarany fegyverzetet ajánlottak fel foga-dalmi ajándékkul Héliosz templomában. A következő fel-iratot vészték rá felajánlásuk emlékezetére:

Ezt az aranyfegyvert két vándor szenteli neked.

Anthia, Habrokomész, polgárai szent Epheszosznak.

A fogadalmi ajándék felajánlása után néhány napig még a szigeten maradtak, de a hajósok sürgetésére, felfrisítve élelmiszerezleteiket, tengerre szálltak ismét. A rhodosziak seregestül kísérték ki őket a partra. Kezdetben kedvező

széllel haladtak, s örömiük telt az utazásban. Aznap és a rákövetkező éjszakán messzire repült, s már az egyiptomi-
nak nevezett tengert szeldeste hajójuk.

A második napon azonban elült a szél, lecsöndesült a tenger, lelassult a hajó irama, a hajósok ellankadtak, ivásnak adták a fejüket és lerészegültek – teljesülni kezdtek a jóslatok. Habrokomész álmában félelmetes asszonyt látott feltornyosulni. Emberfőrti nagy volt, bíborruhát viselt, s amint feltornyosult, úgy rémlett, mintha lángba borítaná a hajót. Az egész hajósnép elpusztult, csak ő evickélt part-
ra Anthiával. Ahogy az álmodt látta, nyomban megrettenve várta valami szörnyűség bekövetkezését; s a szörnyűség be is következett.

XIII

Úgy esett, hogy Rhodoszon éppen kalózok kötöttek ki a közelükben, föníciai népség, háromevezősoros nagy gályával. Kikötvén pedig úgy tettek, mintha árut szállítanának; szép számmal voltak, s hozzá vakmerőek is. Ahogy nesztét vették, hogy arany-ezüst van az epheszoszi hajón, meg sok becses rabszolga is, elhatározták, hogy rajtukütnék, s az ellenszegülőket leöldösik, a többit meg Föniciába hurcolják eladásra a hajórakománnyal együtt. Megvetették az epheszosziakat, nem tartották őket számottevő ellenfeleknek. A kalózok vezére egy Korümbosz nevű ifjú volt, szálás természetű, vad tekintetű, szennyes, lecsüngő üstökű. Amint tehat a kalózok tervüket kifőzték, először is szép lassan odasiklottak gályájukkal Habrokomészék hajója közelébe, végül aztán déltájban, amikor az egész hajósnép részegen és restül hevert, s az egyik aludt, a másik kában elterült, lecsaptak rájuk Korümbosz emberei, viharebesen odaerveze gályájukon. Amint a közelükbe értek, átugráltak

a hajóra fegyveresen, meztelen karddal a kezükben. Az epheszosziak némelyike erre a tengerbe vetette magát rémületben, s ott pusztult; aki meg védekezni akart, azt lekaszabolták. Habrokomész Anthiával odafutott Korümboszhoz, a kalózhoz, s térdét átkulcsolva esdekelte:

– Vedd el vagyonunkat, urunk, s mi magunkat is rabszolgáidul, csak kíméld meg életünket, és sohase öld meg azokat, akik önként meghódoltak neked! Ne ölj meg, a tengerre, a te jobboldra kérünk! Vigyél minket, ahova csak akarsz, adj el minket rabszolgának! Csak könyörülj mi-
rajtunk, s egy közös úr szolgálóivá tégy!

XIV

Korümbosz ennek hallatára tüstént megparancsolta, hogy hagyják abba az öldöklést; majd az értékesebb rakományt áthordatva a maga bárkájára, s Habrokomészt meg Anthiát néhány rabszolgával együtt oda terelve, felgyújtatta a hajót. Az ott maradtak egy szálíg benne égtek; a kalózvezér nem tudta valamennyiüket magával hurcolni, de nem is látta jónak. Siralmas látvány volt, amint az emberek egy részét a háromevezősoros gályára hurcolták, a többiek meg a lángba borult hajón kitiárt karokkal jajveszékelték. A hajón maradtak így kiáltoztak:

– Hová hurcolnak titeket, gazdáink? Mely föld fogad be majd, mely városban éltek?

Amazok pedig:

– De boldogok, de szerencsések vagytok, hogy meghaltok, mielőtt megismernétek a rabláncot, mielőtt megízlelnétek a kalózok szolgálatát!

Ilyesmiket kiáltoztak, közben pedig ezeket elhurcolták, azok meg a lángok közt lelték halálukat. Habrokomész gondviselő szolgálója, tiszteletre méltó külsejű és öregségében

szánnivaló idős ember, immár nem tudta nézni, hogy elhurcolják Habrokomézt, a tengerbe vetette magát, s úszva igyekezett utolérni a gályát.

– Mi végre hagysz el, gyermekem? – kiáltozott. – Itt hagysz engem, öreg nevelődet? És hová megy, Habrokomézs? Saját kezdeddel őlj meg inkább engem, boldogtalant, s temess el! Mert mit ér az életem nélküled?

Így kiáltozott, s végül is reményét veszítve, hogy még valaha viszontláthatja Habrokomézt, megadta magát a hullámoknak, és meghalt. Ez a látvány Habrokomézs számára mindennél siralmasabb volt. Kitérte két kezét az öregember felé, úgy könyörgött a kalózoknak, hogy vegyék fel a gályára. De azok ügyet sem vetve rá továbbhajóztak, három nap alatt befutva útjukat, horgonyt vetettek a főnőciái Türosz városában – itt volt a kalózok tanyája. Nem a városba vitték foglyaikat, hanem egy környékbeli birtokra, a kalózok főnökéhez, akinek Apsziirtosz volt a neve. Maga Korümbosz is az ő szolgája volt fizetség s a zsákmány egy része fejében.

A hajóúton pedig Korümbosz beleszeretett Habrokomézsbe – naponta többször is láthatta –, s a gyermeki fű iránt érzett forró szerelme a gyakori együttlétről mind nagyobb és nagyobb lángra kapott.

XV

Észrevette már a hajóúton is, hogy lehetetlen megnyernie magának az ifjút, mert látta, mily keservesen gyötrődik az erőszakoskodást is bajosnak találta, attól tartva, hogy utóbb még valami szörnyűséget tenne magával a fiú. De amiint Türoszban kikötöttek, nem tudta már türelmetleni magát. Eleinte csak gondoskodásával vette körül Habrokomé-

mészt, bátorságot öntött belé, s elhalmozta mindenféle figyelmességgel. Ez meg azt hitte, pusztá szánalomból ilyen figyelmes iránta. Később azonban Korümbosz megvallotta szerelmét egy Euxeinosz nevű kalóznak, s megkérte, legyen a segítségére, és adjon tanácsot, mi módon nyerhetné meg magának a gyermeki fűt. Euxeinosz örömmel hallgatta Korümbosz beszédét, hisz ő maga Anthia miatt gyötörött keservesen, mert rettentően beleszeretett a lányba. Ő is megvallotta Korümbosznak a maga szerelmét, s azt a tanácsot adta, ne búsuljon tovább, hanem cselekedjék.

– Nagyon is neveléses volna – jelentette ki –, hogy mi, akik veszedelmekben forgunk, és kockára tesszük életünket, még csak ne is élvezhessük nyugodtan fáradságunk gyümölcsét! Hiszen megkaphatjuk őket Apsziirtosztól mint kiválasztott zsákmányrésztünket.

Ily szókkal egykönnyen meggyőzte szerelmes cimboráját. Tüstént meg is egyeztek benne, hogy kölcsönös szoszóló lesznek egymásnak, s ez Habrokomézt győzi meg, Korümbosz pedig Anthiát.

XVI

Ők pedig ezalatt bátorságukat veszítve bágyadoztak, sok mindent előre sejtve s egymás közt meghányva-vetve. Újra meg újra megesküdtek, hogy kölcsönös ígétetüket híven megőrzik.

De máris fölkereste őket Korümbosz és Euxeinosz. Ki-jelentették, hogy külön-külön, négy szemközt akarnak velük beszélni. Emez Anthiát vonta félre, amaz meg Habrokomézt, s nekik még a szívük is reszketett, mivel semmi jóra nem számítottak.

Euxeinosz így szólt tehát Habrokomézshez Korümbosz érdekében:

- Te persze nehezen tűröd, fiú, ezt a sorscsapást, hiszen szabad emberből szolgál, gazdag emberből szegény lettél. De hát mindezt a sors rovására kell írnod: hajts fejet kényeszerítő démonod előtt, és szeresd azokat, akik gazdáid lettek. Mert tudd meg, hogy visszakaphatsz vagyont és szabadságot, ha örömmel hallgatsz a te gazdádra, Kortümboszra. Ő ugyanis forró szerelemmel beléd szeretett, és kész minden vagyonának urává tenni. Semmi bajod nem esik, sőt, csak annál inkább elnyered majd gazdád kegyét. Gondold csak meg, milyen helyzetben vagy! Segítőtársad egy sem akad, idegen neked ez a föld, kalózik a gazdáid, és nincs menekvésed Kortümbosz bosszúja elől, ha gőgösködöl vele. Minek neked most feleség meg ez a sok zűrzavar? Minek szerető, hiszen még oly fiatal vagy? Vess el mindent magadtól, és csakis a gazdádra tekints, órá hallgass, a te parancsolódra!

Ezek hallatára Habrokómsznek még a szó is torkán akadt hirtelenében, s azt sem tudta, mit feleljen. Csak könnyezett és sóhajtozott, látva, milyen nagy bajba jutott. Azután így szólt Euxeinoszhoz:

- Adj egy kis időt a gondolkodásra, uram! És mindénre választ adok neked, amit csak elmondnál.

Ezzel Euxeinosz elment. Kortümbosz pedig ezalatt Anthiának Euxeinosz szerelméről beszélt, a lány mostani kényeszerhelyzetéről, meg arról, hogy mindenképp szót kell fogadnia gazdáinak. Sok mindent ígért neki, ha szót fogad: törvényes házasságot, vagyont, bőséges jólétet. A lány ugyanazt felelte neki, s egy kis időt kért gondolkodásra. Euxeinosz és Kortümbosz pedig együtt leste-várta a választ, abban a reményben, hogy könnyen hajlanak majd a szóra.